

KANIZSA (Ő- VAGY MAGYAR-) MONOGRÁFIÁJA

Fejős Sándor (szerk.):

Magyarkanizsa monográfiája (1848–1945)

Szabadka, Szerbia, Cikos Stampa, 2018. 516 p.

A délvidéki városok egy újabb monográfiával gazdagodtak. A Bácska szabad királyi/törvényhatósági jogú városai után a mezővárosok története is feltárássra kerül. Külön öröm, hogy a Tisza mente egyik városának a történetét ismerhetjük meg a 19. század közepétől a 20. század közepéig.

A József Attila Könyvtár, Magyarkanizsa és a Délvidék Kutató Központ kiadásában 2018-ban jelent meg Kanizsa monográfiájának folytatása. A főszerkesztő, Fejős Sándor, magyarkanizsai születésűként szívügyének tekintette a kötet megszületését, a témában a Délvidék Kutató Központ konferenciát is szervezett 2017-ben. Több, a várossal kapcsolatos tanulmány a *Délvidéki Szemlében* jelent meg. Már a 2014/1. számban Pető Bálint egy sajtótörténeti tanulmánya, sőt a 2015/2. számban Fejős Sándor és Pető Bálint tanulmányai angolul is megjelentek. A 2017/2. szám címlapján Magyarkanizsa főtere szerepel, és Fejős Sándor Magyarkanizsa rendezett tanácsú várossá válásának főbb momentumairól írt tanulmánya szintén itt jelent meg. A 2018/2. szám címlapjára az egyik magyarkanizsai újság, a *Kanizsai Ellenőr* került, és Döbör Andrásnak a dualizmus kori két magyarkanizsai újság közéleti és bulvárhíreinek statisztikai elemzéséről írt cikke olvasható.

Az első Kanizsa-monográfia 1995-ben jelent meg, abban az évben, amikor a *Bácsországi Vajdasági honismereti szemle* is elindult a *Hét Nap* mellékleteként,

s egyik szerzője Szekeres László, a *Bácsország* főszerkesztője volt. Az alcímében *Kanizsa monográfiája* II. kötet nyolcévés munka eredménye. A hosszú kutatómunka az illusztrációknál is látszik, hiszen a legtöbb képnél az szerepel, hogy a Délvidék Kutató Központ archívumából származik.

Ókanizsa történetéről a 19. században csak Appel Ede könyvecskéje jelent meg 1886-ban Szabadkán, *Ó-Kanizsa nagyközség történelmi, helyrajzi, gazdasági, népismereti és statisztikai ismertetése* címmel, 62 oldalon, a tiszai híd megnyitása alkalmából. A mostani monográfia is több oldalról mutatja be Magyarkanizsa történetét, hiszen a köztörténet mellett a lakosságot, az egyes korszakok gazdaságtörténetét, a művelődés és a kultúra, valamint az egyház történetébe is bepillantathatunk. A sokszínű, sokoldalú bemutatás az egyes alfejezetek címében is nyomon követhető, a két világháborús fejezet kivételével. Magyarkanizsa művelődéstörténetének két részletét bővebben is megismerhetjük. Az egyik a sajtótörténetének kezdete, mely az egyetlen kétszerős fejezete a monográfiának. Nemcsak a Délvidék sajtótörténetében próbálja elhelyezni a magyarkanizsai sajtót, hanem statisztikai adatokkal, grafikonokkal elemezi a 20. század elejének két helyi lapját. Az utolsó fejezetben Magyarkanizsa építészeti fejlődését mutatja be Valkay Zoltán, mely a két Kanizsa-monográfia összefoglalása a 17. század végétől 1944-ig. Sajnos az urbanizáció, városfejlődés olyan mozzanatai, mint az utak kövezése, járdák készítése, közvilágítás, szemétszállítás, csatornázás, kutak stb. csak néhány mondatban kerül említésre.

Néhány helyen pontosításra szorul a kötet, de reméljük, hogy az értő olvasók, a Bácska múltját ismerők észreveszik, hogy Marjanucz László tévedett, amikor 1873-ban három szabad királyi várost emleget, holott 1870 óta törvényhatósági jogú városok voltak, és éppen 1873-ban egy újabb bácskai városnak, Bajának sikerült elérnie ezt a rangot. Észak-Bácska valamiért nem került a monográfia íróinak látóterébe, ugyanis a Magyarkanizsa sajtótörténetét felvezető, délvidéki sajtótörténetet bemutató részből is kimaradt. A Szerb Vajdaság és Temesi bánóság idején a bácskai városok közül csak Baján jelent meg magyar nyelvű hírlap, s a későbbiekben is a vármegye sajtóéletének egyik központja volt.

Az első világháborús halottakról csak egy oldalt olvashatunk, hiszen erről Molnár Tibor külön könyvet jelentetett meg 2015-ben *A Bácskai Tisza mente I. világháborús hősi halottai* címmel. A második világháborús áldozatokat, nemcsak a katona, hanem a civil áldozatokat is megismerhetjük név szerint, azokat is, akik valamilyen táborban haltak meg. A Magyarkanizsa melletti települések – Horgos, Martonos, Adorján, Kispiac, Orom, Oromhegyes, Tóthfalu, Velebit, Zimonić/Ilonafalva – áldozatai is szerepelnek benne. Ez a fejezet ezért szorosabban kapcsolódik a Kanizsa monográfiája I. kötetéhez, mert abban Horgos és Martonos története is bemutatásra került. A kötet egy kicsit visszanyúlik az 1848 előtti időkre. Ez legmarkánsabban

az utolsó fejezetben jut kifejezésre, melyben címe szerint is az 1694 és 1944 közötti magyarkanizsai építészetet és városfejlődést taglalja Valkay Zoltán. Erre az első monográfiában nem került sor, csak a gazdasági élet fejlődésének bemutatására.

A kötet végén névmutató található. A földrajzi névmutató hiányolható, hiszen ezzel könnyebb lenne a Magyarkanizsához tartozó Orommal vagy Adorjással kapcsolatos adatokat megtalálni. A könyvet tovább színesítené egy térkép a városról. A további kutatásokat elősegítheti az is, hogy nemcsak a levéltári jelzeteket ismerhetjük meg a lábjegyzetekből, hanem minden fejezet végén egy irodalomjegyzék is található. Mindkettő azt is bizonyítja, hogy a szerzők milyen gazdag forrásanyagra támaszkodhattak a kötet megírásakor. A könyv nemcsak a Magyarkanizsa történetét kutatók számára lehet hasznos olvasmány, hanem mindazoknak, akik a Bácska és a 19–20. század történelme iránt érdeklődnek.

Fábián Borbála